

Perceptions of 3-6-Year-Old Children about Teaching Profession*

Emine KIZILTAŞ**, Sultanberk HALMATOV***

Received date:27.07.2017

Accepted date: 10.11.2017

Abstract

The purpose of this study is to examine the perceptions of preschool children about the concept of teaching profession through metaphors. In this study, phenomenology, one of the qualitative research designs, was used to determine the metaphorical thinking situations of 3-6-year-old preschool children about the concept of teaching profession. The study group of the study consists of 199 children aged 3-6 getting educated in central province of Agri in the academic year of 2014-2015. According to the findings, children produced 41 metaphors about the concept of teaching profession. It is seen that the metaphors that children mostly attributed to the concept of teaching profession are rabbit (29), lion (20), cat (12), dog (9), sheep (9) and butterfly (8). Metaphors produced by children are most commonly categorized as domestic animals and wild animals. According to the results of the research, the perceptions of children about teaching profession vary according to gender and age.

Keywords: 3-6-year-old children, metaphor, preschool teachers.

*This study was presented in III. International Eurasian Educational Research Congress.

**Ağrı İbrahim Çeçen University, Health Services Vocational School of Higher Education, Ağrı, Turkey; ekiziltas@agri.edu.tr

***Ağrı İbrahim Çeçen University, Health Services Vocational School of Higher Education, Ağrı, Turkey; halmatovs@gmail.com

3-6 Yaş Çocuklarının Öğretmenlik Kavramına İlişkin Algıları*

Doi numarası: 10.17556/erziefd.325914

Emine KIZILTAŞ**, Sultanberk HALMATOV***

Geliş tarihi:27.07.2017

Kabul tarihi: 10.11.2017

Öz

Bu çalışmanın amacı okul öncesi çocuklarının öğretmenlik kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla incelemektir. Bu araştırmada, 3-6 yaş okul öncesi çocuklarının öğretmenlik kavramına yönelik metaforik düşünme durumlarını belirlemek için nitel araştırma desenlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim öğretim yılında Ağrı ili merkez ilçede eğitim gören 3-6 yaş grubundaki 199 çocuk oluşturmaktadır. Elde edilen bulgulara göre çocuklar öğretmen kavramına ilişkin 41 metafor üretmişlerdir. Çocukların öğretmenlik kavramına en çok yüklemiş oldukları metaforlar tavşan (29), aslan (20), kedi (12), köpek (9), koyun (9), kelebek (8) olduğu görülmektedir. Çocukların ürettikleri metaforlar en çok evcil hayvan ve vahşi hayvan kategorisinde toplanmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre çocukların öğretmen algıları cinsiyete ve yaşa göre değişmektedir.

Anahtar kelimeler: 3-6 yaş çocukları, metafor, okul öncesi öğretmenleri

*Bu çalışma III. International Eurasian Educational Research Congress'de bildiri olarak sunulmuştur.

**Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ağrı, Türkiye; ekiziltas@agri.edu.tr

***Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ağrı, Türkiye; halmotovs@gmail.com

1. Giriş

Okul öncesi çocukları okuma yazma becerilerine sahip olmadıkları için duygularını ve düşüncelerini anlatmakta zorluk yaşayabilirler. Çocuklar duygularını anlatmaya çalışsalar da bazen suçlanmaktan, eleştirilmekten, aşağılanmaktan korktukları için susmayı tercih etmektedirler. Çocuklar sözel olarak ifade edemedikleri duygularını çizdikleri resimlere yansıtmaktadırlar (Çankırılı,2012; Yavuzer, 1998). Çocuklar resim yaparak yaşadıkları çevreyi keşfetmekte, problemlerine çözüm yolları aramakta, düşüncelerini ve hayallerini özgürce ifade etmektedirler (Malchiodi, 1998). Bu gerçeği bilmeyen anne-babalar ve öğretmenler çocuk resimlerinden bir anlam çıkaramayabilirler, fakat çocuğun çizdiği basit bir çizginin bile bir anlamı vardır (Çankırılı, 2012). Resim çizme, çocuklar ve yetişkinler için iletişimi kolaylaştıran, zenginleştiren bir araç olarak tanımlanabilir. Çocuklar farkında olduğu ya da olmadığı duygu ve düşüncelerini resimlerle daha iyi anlatabilirler (Halmatov, 2015). Artut' a göre (2007) resim ve çocuk birbirini tamamlayan ve sürekli değişen dinamik olgulardır. Çocuklar için resim iletişimin önemli yollarından biridir. Venger'e göre (2011) ise çocuklar önemsendiği şeylerin resimlerini çizerler. Venger'e göre resim bilinç düzeyi ile bilinçaltı düzeyinin ortak ürünüdür. İnsanlar her yaşta özellikle çocuklukta duygularını, kaygılarını resimlere yansıtırlar. Resimler samimi bir şekilde kâğıda çizgi olarak aktarılan duygu ve düşüncelerdir. Çocukların resimleri birçok yönden evrenseldir. Farklı kültürlerden çocuk resimleri incelendiğinde insan, ağaç, güneş ve hayvan resimlerine daha çok rastlanmıştır. Çocuk resimlerindeki hayvanlar çoğunlukla kişiselleştirilmiştir. Bazen çocuklar kendisi için önemli olan birilerini hayvan kılığında da çizebilmektedirler (DiLeo, 1983; Halmatov, 2015; Venger, 2003).

Hayvanlar insan hayatının vazgeçilmez unsurlarından biridir. Özellikle çocukların hayatı söz konusu olduğunda hayvanların önemi daha da artmaktadır. Venger (2011), *psikolojik resim testleri* adlı çalışmasında, birçok çocuğun evcil hayvanları ailenin bir üyesi olarak çizdiğinden bahsetmiştir. Ayrıca çocuklar, kolaylıkla kendilerini hayvanlar ile özdeşirebilmektedirler. Bu durumu çocukların oyunlarında gözlemlenmek mümkündür. Özellikle okul öncesi dönem çocukların oyunlarında hayvanlarla ilgili taklidi oyunlar (köpek olmak, taşan olmak vs. gibi) oldukça yaygındır (Halmatov, 2016; Panfilova, 2012)

Kriaieva (2000) *Animloterapi* çalışmasında hayvanların insan hayatında ne anlama geldiğini örneklerle ifade etmeye çalışmıştır. Kedi, zarafetin, duyarlılığın ve bağımsızlığın sembolüdür. Batı kültüründe kediler evin ve evdeki huzurun sembolü olarak kabul edilmektedir. Psikanalitik yoruma göre kedi, saldırganlığı, kaygıyı ve tehlikeyi çağırıştırır. Köpek ise sadakatin, güvenilirliğin, dikkatli olmanın, cesaretin ve fedakârlığın sembolüdür. Projektif testlerde köpek, sadık arkadaşlığı, iletişimi ve ilgiyi, ayı sakini ve barışçıl fakat kızdığında davranışlarındaki kontrolünü kaybeden birini sembolize etmektedir. Kurt kızgınlığı, katılığı sembolize ettiği gibi, cesareti ve annenin sevgi ve bakımını da çağırştırmaktadır. Kurt ayrıca yalnız yaşayan, insanlardan uzak duran ve kasvetli birini de çağırştırmaktadır. Tilki zekânın, kurnazlığın, sinsiliğin ve kendini beğenmişliğin sembolüdür. Sincap, sabrın, tutumluluğun sembolüdür. Metafor olarak ise sürekli koşuturan ve ufak şeyleri büyüten birini çağırştırmaktadır. Kuş ruhun metaforudur. Kuş özgür, kısıtlanamayan, davranışlarının kestirilemediği, evcilleştirilemeyen bir canlıdır (ne kadar iyi beslersen besle kafesten çıkınca geri gelmez). Tavşan çeviklik, çabukluk, uyanıklığın sembolüdür. Metafor olarak, ürkek, temkinli ve çok dikkatli aynı zamanda cana yakın bir kişiyi sembolize etmektedir. Maymun- eğlenceli, neşeli, çok konuşan, meraklı, taklit yeteneği olan birini, at, gücü, çalışkanlığı sembolize etmektedir. Psikanalitik görüşe göre ise at, dürtüsellik ve kontrol edilemeyen arzuya da işaret etmektedir. İnek sabrı, dayanaklığı, anneliği, doğurganlığı ve bereketi temsil etmektedir. Aslan, gücün, cesaretin, bilgeliğin, adaletin ve gururun sembolüdür. Kaplan güçlü, kendine güvenen ve zarif birini temsil ettiği gibi, ayrıca kaplan cesaret, sabırsızlık ve saldırganlığın da sembolüdür. Leopar ise öfkesini kontrol edilemeyen gücü, cesareti ve gurur sembolize etmektedir. Timsah, gücün, kötülüğün, aç gözlüğün, çirkinliğin

ve zulümün sembolüdür. Metafor olarak, timsah kalpsiz, acımasız ve zalim birini temsil etmektedir. Fil zayıf olanlara yardım eden, sakin, dengeli bir karakteri, zorlukların üstesinden gelen, azimli, duygusal, cömert bir karakteri temsil etmektedir. Fil, ayrıca beceriksizlik, sakarlığı ve duygusal dayanıklılığı da sembolize etmektedir. Geyik ise bilgelik, cömertlik, büyüklük ve cesaretin sembolüdür (Agofonichev, 2007).

Yukarıda ifade edilen bilgiler ışığında metaforlar olayların oluşumu ve işleyişi hakkında düşünceleri yapılandıran, yönlendiren ve kontrol eden en güçlü zihinsel araçlardan biri olduğu söylenebilir. Metaforun özü bir tür şeyi başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmektir. (Lakoff ve Johnson, 2005). Bu yönüyle metafor, toplumlar, gruplar ve bireyler için öğrenmede ve bilgiyi yeniden düzenlemede oldukça etkilidir (Cameron, 1996; Çetin ve Evcim, 2009). Bu yüzden, işlem öncesi dönemde gelişmeye başlayan metaforlar (Güven ve Güven, 2009; 504), okul öncesi dönemden başlayarak tüm eğitim kademelerinde kullanılmalıdır. Metaforlar günlük hayatta kullanılan dili sadece süslemeye yönelik bir söz sanatından ibaret değildir, onların insan hayatındaki önemi bundan çok daha fazlasını kapsamaktadır. Morgan (1998), metaforu dünyayı anlama ve bir görme biçimi olarak ifade etmiştir. Metaforlar, eğitimciler için iki şey arasında karşılaştırma yapmak, iki şey arasındaki benzerliklere dikkat çekmek veya bir şeyi başka bir şeyin yerine koyarak açıklamak için fırsat tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).Örneğin; *öğretmen tavşana benzer, öğretmen tilkiye benzer veya öğretmen kuzuya benzer* denildiğinde öğretmenin *tavşana, tilkiye, kuzuya* benzeyen yönlerine dikkat çekmek için *tavşan, tilki, kuzu* imgeleri kullanılmaktadır.

Çocuklar bir objenin resmini çizerken mutlaka ona kendisinden bir şeyler katmaktadırlar. Çocukların resimlerinde çoğunlukla kendisi için önem arz eden durumları yansıtmaktadırlar. Çocuklar bazen yakın çevrelerinde olan yetişkinleri, onlarla yaşadıklarını, ifade edemedikleri duygularını çizdikleri resimlerde yansıtmaya çalışmaktadırlar. Çocuklara eğitim veren, günün büyük bölümünü birlikte geçirdikleri öğretmenleri ile ilgili algılarının önemli olduğu düşünülmektedir. Okul öncesi çocuklarının öğretmenleri ile ilgili algılarını inceleyen bir çalışma sonuçlarına göre, çocukların büyük bir çoğunluğu öğretmenlerini insan ve kadın olarak algılamaktadırlar. Çocuklar öğretmenlerini en çok kırdı ve okul bahçesinde ayakta dururken resmetmiştir (Ahi, Cingi ve Kıldan, 2016).

Bu çalışmada çocukların çizdikleri resimlerde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. 3-6 yaş çocuklarını öğretmenlik kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar (ya da zihinsel imgeler) nelerdir?
2. Çocukların sahip oldukları metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
3. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 3-6 yaş grubu çocukların öğretmen algıları cinsiyete göre değişmekte midir?
4. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 3-6 yaş grubu çocukların öğretmen algıları yaşa göre değişmekte midir?

2. Yöntem

Bu çalışmada, 3-6 yaş okul öncesi çocuklarının *öğretmenlik* kavramına yönelik metaforik düşünme durumlarını belirlemek için nitel araştırma desenlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Olgu bilim (fenomenoloji) deseni, farkında olduğumuz ama derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgu bilim, bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim öğretim yılında Ağrı ili merkez ilçede eğitim gören 3-6 yaş grubundaki 199 çocuk oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki çocukların 100'ü kız,

99'u erkektir. Araştırmanın verilerini 199 çocuğun çizdikleri resimler ve bu resimlere yönelik sorulan sorulara verdikleri cevaplar oluşturmaktadır. Çocukların yaşı incelendiğinde 20'si 3 yaş, 17'si 4 yaş, 96'sı 5 yaş, ve 67'si 6 yaşındadır. Araştırmada çocukların yaşları ve aileleri ile ilgili bilgiler öğretmenlerinden alınmıştır. Çocuklar resimlerini çizmeden önce ne çizmek istedikleri sorulmuş, çizdikten sonra çizdikleri hayvanın ismi tekrar sorularak not edilmiştir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının öğretmen kavramına ilişkin sahip oldukları algıları ortaya çıkarmak için onların her birine *Elinde sihirli bir değnek olsaydı öğretmeni hangi hayvana benzetirdin?* sorusu sorulup benzettikleri hayvanın resmini çizmeler istenmiştir. Bu doğrultuda her bir çocuğa kâğıt ve kuru kalem verilerek benzetmeyi düşündükleri hayvanı çizmeleri istenmiştir. Çalışma çocukların birbirlerinden etkilenmemeleri için ayrı bir odada tek tek yaptırılmıştır. Çocuklar resimlerini çizdikten sonra hangi hayvanı çizdikleri tekrar sorulmuş ve not edilmiştir. Ayrıca çocuklara bunun dışında çizdikleri resimle ilgili *"Bu hayvan (hayvanın ismi) nerede yaşar? Öğretmeni neden hayvana (hayvanın ismi) benzettin? Hayvanın (hayvanın ismi) hangi özelliğini seviyorsun? Neden?"* soruları sorulmuştur.

2.3. Verilerin Analizi

1 Adlandırma Aşaması: Bu aşamada, çocukların öğretmenlik kavramına yükledikleri metaforların belirlenebilmesi amacıyla resimleri incelenmiştir. Çocukların resimlerinde çizdikleri metaforlar alfabetik sıraya göre hazırlanan iki ayrı geçici listede sıralanmıştır. Çocukların söyledikleri ile çizdikleri resimler kontrol edilmiştir.

2 Tasnif Etme (eleme ve arıtma) Aşaması: Çocukların oluşturdukları metaforlar gözden geçirilerek incelenmiş; diğer metaforlarla olan benzer ve ortak özellikleri bakımından geçici olarak gruplandırılmıştır. Analizler sonucunda, katılımcı çocukların tamamının belirlenen kavramla ilgili geçerli metaforlar üretmedikleri görülmüştür. Çocukların söylenen metafora uygun çizmedikleri 37 resim çalışma kapsamından çıkarılmıştır. Geriye kalan 162 çocuğun çizdikleri resimler değerlendirmeye alınarak, resimlerde çizdikleri kavramlar metafor olarak kullanılmıştır.

3 Derleme ve Kategori Geliştirme Aşaması: Bu aşamada çocukların ortaya koydukları metaforlar tekrar alfabetik sıraya göre dizilmiştir. Her metaforu en iyi temsil ettiği düşünülen birer örnek metafor ifadesinin de yer aldığı "örnek metafor listesi" oluşturulmuştur. Buna göre çocukların öğretmenlik kavramı ile ilgili 41 metafor ürettikleri belirlenmiştir. Daha sonra bu metaforlar göz önüne alınarak kategorilere ayrılmıştır. Çocukların öğretmenlik kavramı ile ilgili ürettikleri metaforlardan dört kategori oluşturulmuştur.

4 Gerçeklik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması: Analiz sürecinde gerçekleştirilen ilk üç aşama boyunca araştırmacılar tarafından izlenen adımlar bu aşamada detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Süreç açıklanırken çocukların resimlere vermiş oldukları yanıtlardan da alıntılar yapılmıştır. Çalışmada belirlenen metaforlar ile bunlara bağlı oluşturulan kategorilerin doğruluğunun belirlenebilmesi amacıyla bu verilerinde yer aldığı metafor ve kategori listeleri alanda uzman üç öğretim üyesi ile paylaşılmıştır. Uzmanlar listede yer alan metaforlar ile kategorileri eşleştirmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda, örtüşmeyen metaforlar üzerinde tartışılarak çalışmada kullanılan metafor ve kategorilere son şekli verilmiştir.

5 Nicel Veri Analizi İçin Verileri Yüzde ve Frekans Programına Aktarma Aşaması: Analizin son aşamasında öğretmen kavramıyla ilgili olarak belirlenen 41 metafor ve 4 kategori ile ilgili verilerin frekans (f) ve yüzde % değerleri araştırmacılar tarafından hesaplanmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde araştırma sorularına ilişkin elde edilen genel bulgulara yer verilmiştir. Buna göre çocukların çizdikleri resimlerdeki metaforlar ve resimlerle ilgili sorulara verdikleri yanıtlardan alıntılar sunulmuştur. Daha sonra bu metaforların ortak özellikleri bakımından oluşturdukları kavramsal kategori ve bu kavramsal kategorilerin cinsiyete ve yaşa göre dağılımı incelenmiştir.

Çocukların öğretmen kavramına ilişkin ortaya koydukları metaforlar

Tablo 3.1.3-6 yaş çocuklarını öğretmenlik kavramına ilişkin metaforları

<i>Metafor adı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Metafor adı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
1. Ayı	2	1,23	22. Köpekbalıği	1	0,61
2. Aslan	20	12,34	23. Kuş	7	4,63
3. Arı	1	0,61	24. Kuzu	1	0,61
4. At	4	2,46	24. Kurbağa	1	0,61
5. Balina	1	0,61	25. Kurt	3	0,66
6. Boğa	1	0,61	26. Maymun	2	1,23
7. Cıvcıv	2	1,24	27. Ördek	1	0,61
8. Dinazor	1	0,61	28. Örümcek	2	0,66
9. Fare	1	0,61	29. Papağan	1	0,61
10. Fil	3	1,85	30. Penguen	1	0,61
11. İnek	9	5,55	31. Salyangoz	1	0,61
12. Kanguru	1	0,61	32. Solucan	1	0,61
13. Kaplan	5	3,08	33. Uğurböceği	2	1,23
14. Kaplumbağa	2	1,23	34. Tavşan	29	17,90
15. Karınca	1	0,61	35. Timsah	1	0,61
16. Kedi	12	7,94	36. Tilki	1	0,61
17. Kelebek	8	4,93	37. Tırtıl	2	1,23
18. Kertenkele	1	0,61	38. Yılan	1	0,61
19. Kirpi	1	0,61	39. Zürafa	9	5,55
20. Koyun	9	5,55	41. Zebra	1	0,61
21. Köpek	9	5,55			

Tablo 3.1 incelendiğinde çocukların öğretmen kavramına ilişkin olarak toplam 41 metafor ürettiği bulunmuştur. Çocukların sıklıkla ifade ettikleri metaforlar; tavşan (29), aslan (20), kedi (12), köpek (9), koyun (9), kelebek (8) olduğu görülmektedir. Tabloya göre çocuklar benzetme yaparken öğretmenlerini en çok tavşana ve aslana benzettikleri görülmektedir.

Tablo 3.1'de üretilen metaforlara göre dört tane kategori oluşturulmuştur. Çocukların oluşturdukları metaforlara göre oluşturdukları kategoriler tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 3. 2.Çocukların ürettikleri metaforlara göre oluşturulan kategoriler

<i>Kategori</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Evcil Hayvan	82	50,61
Vahşi Hayvan	58	35,80
Kanathı Hayvan	16	9,87
Böcek Türleri	6	3,70
Toplam	162	100

Tablo 3.2 incelendiğinde çocukların öğretmenlerini sıklıkla evcil hayvan (82) olarak algıladıkları görülmektedir. Çocukların resimlerinde çizdikleri metaforlara bakıldığında sıklıkla ifade ettikleri metaforlar bu kategoride yer almaktadır. Öğretmenlerini evcil hayvan olarak çizen çocuklara sorulan sorulardan alınan yanıtlardan alıntılar şu şekilde örneklendirilebilir.

-Bu tavşan nerde yaşar?

Diğer hayvanların yaşadığı yerde(Ç₂₆).

-Öğretmenini neden tavşana benzettin?

Öyle istedim(Ç₂₆).

-Tavşanın hangi özelliğini seviyorsun? Neden?

Tüylerinin yumuşak olmasını(Ç₂₆).

-Bu arı nerede yaşar?

Dağda(Ç₈₂).

-Öğretmenini neden arıya benzettin?

Komik olsun diye(Ç₈₂).

-Arının hangi özelliğini seviyorsun? Neden?

Dikenlerinin olmasını seviyorum(Ç₈₂).

-Bu kedi nerede yaşar?

Evinde(Ç₅₀).

-Öğretmenini neden kediye benzettin?

Çünkü öğretmenimi seviyorum(Ç₅₀).

-Kedinin hangi özelliğini seviyorsun? Neden?

Çok güzel o yüzden seviyorum(Ç₅₀).

-Bu kuzu nerede yaşar?

Ahırda yaşar(Ç₅₃).

-Öğretmenini neden kuzuya benzettin?

Kendim kuzuya dönüşmeden öğretmenimi benzettin (Ç₅₃).

-Kuzunun hangi özelliğini seviyorsun? Neden?

En çok onu beslemeyi seviyorum, onun beslemek çok güzel(Ç₅₃).

-Bu koyun nerede yaşar?

Ailesiyle(Ç₄₃).

-Öğretmenini neden koyuna benzettin?

Çünkü bize koyunlarla ilgili hikâye okuyor(Ç₄₃).

-Koyunun hangi özelliğini seviyorsun? Neden?

Melemesini seviyorum(Ç₄₃).

Çocukların ikinci olarak öğretmenlerini sıklıkla vahşi hayvan (58) olarak algıladıkları görülmektedir. Öğretmenlerini vahşi hayvan olarak çizen çocuklara sorulan sorulardan alınan yanıtlardan alıntılar şu şekilde örneklendirilebilir.

-Bu aslan nerede yaşar?

Ormanda(Ç₂₀).

-Öğretmenini neden aslana benzettin?

Canım öyle istedi(Ç₂₀).

-Aslanın hangi özelliğini seviyorsun? Neden?

Kükremesini çok seviyorum, beni korkutmasını diye seviyorum(Ç₂₀).

-Bu balina nerde yaşar?

Denizde yaşar(Ç₃₃).

-Öğretmenini neden balınaya benzettin?

Çünkü bize kızıyor(Ç₃₃).

-Balinanın hangi özelliğini seviyorsun? Neden?

Yüzmesini seviyorum, çünkü yüzmek çok zevkli(Ç₃₃).

-Bu kurt nerede yaşar?

Yuvasında(Ç₁₆₉).

-Öğretmenini neden kurda benzettin?

Keskin dişleri olduğu için(Ç₁₆₉).

-Kurdun hangi özelliğini seviyorsun? Neden?

Et yemesini seviyorum(Ç₁₆₉).

-Bu maymun nerde yaşar?

Hayvanat bahçesinde(Ç₈₆).

-Öğretmenini neden maymuna benzettin?

Çünkü maymunlar çok eğlenceli(Ç₈₆).

-Maymunun hangi özelliğini seviyorsun? Neden?

Komiklik özelliğini seviyorum(Ç₈₆).

-Bu kaplan nerde yaşar?

Ormanda yaşar(Ç₅₆).

-Öğretmenini neden kaplana benzettin?

Kaplanları çok seviyorum, yavrularıda oluyor ben korkmuyorum onlardan (Ç₅₆).

-Kaplana hangi özelliğini seviyorsun? Neden?

Gerçek olma özelliğini seviyorum (Ç₅₆).

Çocukların ürettikleri metaforlara bakıldığında öğretmenlerini kanatlı hayvanlara (16) benzettikleri görülmüştür. Öğretmenlerini kanatlı hayvan olarak çizen çocuklara sorulan sorulardan alınan yanıtlardan alıntılar şu şekilde örneklendirilebilir.

-Bu kelebek nerde yaşar?

Ormanda (Ç₉₃).

-Öğretmenini neden kelebeğe benzettin?

Kelebeği çok seviyorum. Öğretmenimi de çok seviyorum(Ç₉₃).

-Kelebeğin hangi özelliğini seviyorsun? Neden?

Uçmasını çok seviyorum(Ç₉₃).

Çocukların ürettikleri metaforlara bakıldığında öğretmenlerini en az kategoriye koydukları tür böcek türleri (6) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerini böcek olarak çizen çocuklara sorulan sorulardan alınan yanıtlardan alıntılar şu şekilde örneklendirilebilir.

-Bu salyangoz nerede yaşar?

Afrikada yaşar (Ç₅₀).

-Öğretmenini neden salyangoza benzettin?

Öyle istedim(Ç₅₀).

-Bu salyangozun hangi özelliğini seviyorsun? Neden?

Yemek yerken izlemesini seviyorum (Ç₅₀).

Tablo 3.3.3-6 yaş grubu çocuklarının öğretmen algılarının cinsiyete göre dağılımları

Cinsiyet	Evcil Hayvan	%	Vahşi Hayvan	%	Kanatlı Hayvan	%	Böcek Türleri	%
Kız	45	54,87	17	29,31	10	62,5	3	50
Erkek	37	45,12	41	70,68	6	37,5	3	50
Toplam	82	100	58	100	16	100	6	10

Tablo 3.3 incelendiğinde kız çocukları 45(%54,87)'inin öğretmenlerini evcil hayvan, 17(%29,31)'sinin vahşi hayvan, 10(%62,5)'unun kanatlı hayvan, 3 (50)'ünün böcek türlerini benzettikleri tespit edilmiştir. Erkek çocukları ise 37(%45,12)'sinin öğretmenlerini evcil hayvan, 41(%70,68)'inin vahşi hayvan, 6(%37,5)'sinin kanatlı hayvan, 3 (50)'ünün böcek türlerine benzettikleri görülmektedir. Tabloya göre kız çocuklarının öğretmenlerini daha çok evcil hayvan, erkek çocuklarının ise daha çok vahşi hayvan olarak çizdiği bulunmuştur. Sonuç olarak

3-6 Yaş Çocuklarının Öğretmenlik Kavramına İlişkin Algıları

kız çocukları öğretmenlerini daha çok evcil hayvan olarak algıladıkları erkek çocukların ise vahşi hayvan olarak algıladıkları görülmektedir.

Tablo 3. 4.3-6 yaş grubu çocuklarının öğretmen algılarının yaşa göre dağılımları

Yaş	Evcil Hayvan	%	Vahşi Hayvan	%	Kanatlı Hayvan	%	Böcek Türleri	%
3	8	9,75	3	5,17	3	18,75	-	-
4	13	15,85	5	8,62	4	25	-	-
5	25	30,48	23	39,65	4	25	3	50
6	36	43,90	27	46,55	5	31,25	3	50
Top	82	100	58	100	16	100	6	100

Tablo 3.4 incelendiğinde 3 yaş çocuklarının 8(%9,75)'i evcil hayvan, 3(%5,17)'ü vahşi hayvan, 3(%20,00)'ünün ise kanatlı hayvan çizdiği görülmüştür. 4 yaş çocuklarının 13(%15,85)'ü evcil hayvan, 5(%8,63)'i vahşi hayvan, 4(%26,67)'ü ise kanatlı hayvan resmi çizdikleri, 5 yaş çocuklarının ise 25(%30,48)'i evcil hayvan, 23(%39,65)'ü vahşi hayvan 4(%25)'ü kanatlı hayvan, 3 (50)'ü böcek çizdiği görülmüştür. 6 yaş çocuklarının, 36 (%43,90)'sının evcil hayvan, 27(%46,55)'sinin vahşi hayvan, 5(%31,25)'inin kanatlı hayvan 3 (50) böcek figürleri çizdikleri bulunmuştur.

Tabloya göre çocukların öğretmen algıları değişmektedir. Altı yaşındaki çocuklar öğretmenlerini daha çok evcil hayvan olarak algılamakta beş yaşındaki çocukların hem evcil hem de vahşi hayvan olarak algıladıkları görülmektedir. 3 ve 4 yaşındaki çocukların ise öğretmenlerini evcil hayvan olarak algıladıkları görülmektedir.

4. Tartışma Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın amacı okul öncesi 3-6 yaş çocuklarının öğretmenlik kavramı ile ilgili algılarını metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarmaktır. Literatür incelendiğinde öğretmenlik kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin değişik araştırmalar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları öğrenci, öğretmen ve yönetici görüşlerini belirlemeye yönelik (Cerit, 2008; Çelikten, 2006); bazıları sınıf öğretmeni adaylarına (Ocak ve Gündüz, 2006; Saban, 2006), diğerleri ise okul öncesi öğretmen adayı ve öğretmenlerine (Kabadayı, 2008) yöneliktir. Bu araştırma sonuçlarına göre ülkemizde okul öncesi çocuklarının öğretmenlerine yönelik algılarını yansıtan metafor çalışması yapılmadığı görülmüştür.

Elde edilen bulgulara göre çocuklar öğretmen kavramına ilişkin 41 metafor ortaya koydukları görülmüştür. Çocukların öğretmenlik kavramına en çok yüklemiş oldukları metaforlar tavşan (29), aslan (20), kedi (12), köpek (9), koyun (9), kelebek (8) olduğu görülmektedir. Kudrina'nın (2009) yaptığı araştırmada çocuklar çekinmedikleri, korkmadıkları aynı zamanda kendi hayatlarında çok önemli bir yere sahip olmayan kişileri kuş, fare veya böcek türleri gibi küçük hayvanlar kılığında çizdikleri, duygusal olarak uzak olan bireyleri ise yılan, kurbağa, kertenkele gibi soğukkanlı hayvan kılığında çizdiklerini ortaya çıkarmıştır (Kudrina, 2009). Bu çalışma Kudrina'nın yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Araştırmada çocukların öğretmenlerini hem küçük hem de soğuk hayvanlar olarak çizdikleri görülmektedir. Çocukların farklı hayvan karakterlerini yer vermelerinde öğretmenleri ile yaşadıkları olayları anımsamalarının etkili olabileceği düşünülmektedir.

Elde edilen bulgular ışığında metaforlar 4 kategoride toplanmıştır. Çocukların ürettikleri metaforlar evcil, vahşi, kanatlı hayvan ve böcek türleri kategorisinde toplanmaktadır. Venger'in

(2003) yaptığı çalışmada çocukların aile bireylerini hayvan kılığında çizdiklerinde aile içerisindeki hiyerarşiyi resimlere yansıttıkları tespit edilmiştir. Çocuklar aile içerisinde otoriter olarak gördükleri ebeveynlerini daha büyük boyutta ve vahşi hayvan kılığında, duygusal olarak kendilerinden uzak gördükleri bireyleri ise kurbağa, kertenkele, yılan gibi soğuk hayvanlar kılığında çizdikleri bulunmuştur. Ayrıca çocuklar ailede kendine daha yakın olanları kedi, köpek ve tavşan gibi evcil hayvan olarak çizmişlerdir. Çocuklar ailede çalışkan olarak algıladıkları aile bireylerini ise daha çok at ve karınca şeklinde çizmişlerdir (Venger, 2003). Kudrine (2009) çocuk resimlerinde çizilen evcil hayvanların duygu yakınlığı ve sevgiyi ifade ettiğini, fiziksel olarak güçlü gördükleri ve yanlarında kendilerini güvende hissettikleri kişileri fil, zürafa, balina gibi büyük hayvan kılığında çizdiklerini bulmuştur. Araştırmalara göre çocuklar resimlerinde aile bireylerini aslan, kaplan, timsah gibi çizmeleri onları güçlü gördüklerini gösterdiği gibi bazen de onlara olan kızgınlığı (çekindikleri) gösterdiğini bulmuşlardır (Kudrina, 2009; Venger, 2003). Yapılan bu çalışmaların sonuçları ile araştırmada çocukların çizdikleri resimler arasında benzerlik olduğu görülmektedir. Çocuklar otorite olarak gördükleri öğretmenlerini daha büyük boyutta ve vahşi hayvan olarak, duygusal olarak kendisinden uzak gördükleri öğretmenleri yılan, timsah gibi soğuk ve vahşi hayvan olarak çizdikleri görülmektedir. Bununla birlikte çocuklar kendilerine sevgi gösteren ve dinleyen öğretmenleri kedi, tavşan, kelebek gibi evcil ve sıcakkanlı hayvanlar olarak çizdikleri görülmektedir. Sonuç olarak çocuklar zihinlerinde algıladıkları öğretmen profilini çizdikleri resimlere yansıttıkları görülmektedir.

Çocukların cinsiyetlerine göre öğretmen algıları incelendiğinde kız çocukları öğretmenlerini evcil hayvan olarak algılayan, erkek çocukların öğretmenlerini daha çok vahşi hayvan olarak algıladıkları bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre kızlar öğretmenlerini daha çok kelebek ve tavşan gibi evcil ve sıcakkanlı hayvanlar olarak, erkekler ise aslan, ayı, dinazor gibi vahşi hayvanlar olarak çizdikleri görülmektedir. Erkeklerin öğretmeni otorite figürü olarak görmeleri ve kendilerine çok yakın hissetmemeleri çizimlerini etkileyen unsurlar olarak görülebilir. Venger'in (2003)'te yaptığı benzer bir çalışmada çocukların aile bireyleri ile ilişkilerinin onların aile kavramı algılarını etkilediğini göstermiştir.

Çocukların yaşa göre öğretmen algıları da değişmektedir. 3, 4 ve 5 yaş çocuklarının öğretmenlerini daha çok evcil hayvan olarak algılayan, 6 yaş çocuğu öğretmenin hem evcil hem de vahşi hayvan olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Zlatova (1988) yaptığı bir çalışmada çocukların hayvanları tanıma becerilerinin yaşları ile paralel ilerlediğini ileri sürmüştür. Çocukların hayvanları tanıma konusunda yaptığı araştırmasında 3-4 yaş çocukların daha çok kedi, köpek, tavşan, inek gibi evcil hayvanları tanıdıklarını ve resimlerinde daha çok bu ve benzeri hayvanları çizdiklerini, 5-6 yaş çocukların ise daha çok kurt, aslan, ayı gibi vahşi hayvanlara daha çok ilgi duydukları ve resimlerinde vahşi hayvanları çizdiklerine değinmiştir. Zlatova tarafından yapılan bu çalışma araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Çalışmada yaşa bağlı olarak çocukların çizdikleri hayvan figürlerinin farklılaştığı görülmüştür. Bu bağlamda çocuğun öğretmenini algılamasında yaşın etkili olduğu söylenebilir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunulabilir.

1. Bu çalışma ağırlıklı olarak merkez ilçede eğitim alan 3-6 yaş çocuklarının öğretmen algılarını ortaya çıkarmak için yapılmıştır. Farklı illerde de aynı yaş grupları ile yapılacak çalışmaların sonuçları karşılaştırılabilir.
2. Bu çalışma okul öncesi eğitim alan çocuklarla yapılmıştır. Bu çalışma eğitimin farklı kademelerinde, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversitedeki öğrencilere de yapılarak öğretmen algıları ortaya çıkarılabilir.
3. Bu araştırmada çocukların öğretmen algılarını öğrenme için yapılmıştır. Farklı araştırmalarla çocukların kendilerini, arkadaşlarını, ailesini nasıl algıladığı araştırılabilir.

Kaynaklar

- Agafonichev, V. (2007). *Animoterapia, bıyıklar, patiler ve kuyruklar bizim ilacımızdır*. Moskova: Aydınlanma Yayınları.
- Ahi, B., Cingi, M. A., & Kıldan, A.O. (2016). 48-60 aylık çocukların öğretmen kavramına yönelik algılarının çizimler aracılığıyla incelenmesi, *İlköğretim Online Dergisi*, 15(1), 77-90.
- Агафони́чев В. Анималотерапия. Усы, лапы, хвост - наше лекарство – Москва.
- Artut, K. (2007). *Okul öncesinde resim eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cameron, L. (1996). Discourse context and the development of metaphor in children, *Current Issues in Language and Society*, 3(1), 49-64.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Çankırlı, A. (2011). *Çocuk resimlerinin dili*. İstanbul: Zafer Yayınları.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 269-283.
- Çetin, M. & Evcim, U. (2009). Örgütsel kültürün algılanmasında metaforların rolü, *İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 185-220.
- DiLeo, J. H. (1983). *Interpreting children's drawing*. New York. Brunner/ Mazel.
- Halmatov, S. (2015). *Çocuk resimleri analizi ve psikolojik resim testleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Halmatov, S. (2016). *Oyun terapisinde pratik teknikler-çocuklar için psiko egzersiz eğitim programları*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Kabadayı, A. (2008). Analysing them etaphorical images of Turkish Preschool teachers, *Teaching Education*, 19(1), 73-87.
- Kriajeva, N. L. (2009). Kedi ve köpek yardıma koşuyorlar (çocuklar için animoterapia) Кудрина А.В. Методы арт-терапии в практике психологического консультирования // Психологический журнал Международного университета природы, общества и человека «Дубна».
- Jaroslav, I. (Н.Л.Кряжева. Кот и пес спешат на помощь (анималотерапия для детей). – Ярославль.
- Gürbüz, O., & Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-311.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Methaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Morgan, G. (1998). Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor (çev. G. Bulut). İstanbul: BZD Yayıncılık.
- Malchiodi, A. C. (1998). *Çocukların resimlerini anlamak*. (çev. T. Yurtbay). İstanbul: Epsilon Yayınları.

- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “Öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A., Koçkeber, B. N., & Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2),461-522.
- Venger, A. (2003). *Psikolojik resim testleri: Resimli rehber*. Moskova: Vlados Yayınevi.
- Yavuzer, H. (1998). *Resimleriyle çocuk: resimleriyle çocuğu tanıma*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde sosyal araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zolotova, E. İ. (1988). *Çocukları hayvanlar alemi ile tanıştırma. Okul öncesi öğretmenler kitabı*. Moskova: Aydınlanma Yayınları.

Extended Summary

1. Introduction

As pre-school children do not have reading and writing skills, they may have difficulty in expressing their feelings and thoughts. Even if they try to express their feelings, children sometimes prefer to be silent due to the fear of being blamed, criticised, or insulted. Through the pictures they draw, children reflect the emotions they cannot express verbally (Çankırılı, 2012; Yavuzer, 1998). By drawing, children explore their environment, look for solutions to their problems, and freely express their thoughts and dreams (Malchiodi). According to Venger (2011), children draw the pictures of the things to which they give importance. To Venger, drawings are the joint production of conscious level and subconscious level. People reflect their feelings and worries to their drawings at all ages, particularly in childhood. Drawings are candid feelings and thoughts reflected on paper. Children's drawings are universal in terms many aspects. Children's drawings from different cultures generally include people, trees, the sun, and animals. Animals in children's drawings are generally personalised. Children sometimes draw people important for them in the appearance of an animal (Di Leo, 1983; Halmatov, 2015; Venger, 2003). While drawing the picture of an object, children certainly add something to that thing from themselves. In their drawings, children generally reflect cases that are important for them. Through their drawings, children sometimes try to reflect adults around them, things they experience with them, and feelings they cannot express.

Review of the literature indicates no studies that focus on the perceptions of pre-school children about their teachers. Perceptions of children about their teachers, who educate them and with whom they spend a great deal of time, are considered to be important. In this regard, this study aims to find answers to the following questions in the pictures drawn by children:

1. What are the metaphors (or mental images) of 3 to 6 years of children regarding the concept of teaching?
2. What conceptual categories can be formed from children's metaphors with the common features they have?
3. Do the 3 to 6 years old pre-school children's perceptions of teacher differ according to gender?
4. Do the 3 to 6 years old pre-school children's perceptions of teacher differ according to age?

2. Method

This study utilised phenomenological design, a qualitative research design, in order to identify 3 to 6 years old pre-school children's metaphoric thinking in relation to the *teaching* concept. The participants were 199 children in the 3 to 6 age group who were enrolled in the schools in central towns of Ağrı in the 2014-2015 education year. Of all the participants, 100 were girls and 99 were boys. Data of this study included drawings of the 199 students who participated in the study as well as their answers to the questions about these pictures. To elicit pre-school children's perceptions about the concept of teacher, each of them were asked "If you had a magic wand in your hand, which animal would you make your teacher resemble?" question and then they were asked to draw the picture of the animal they thought of. Hence, each child was given a pen, paper and crayons and asked to draw the animal.

3. Findings, Discussion and Results

The purpose of this study is to reveal the perceptions of 3 to 6 years old pre-school children regarding the concept of teaching through metaphors. Review of the literature indicates various metaphor studies in relation to the concept of teaching. Some of these studies aim to identify student, teacher, and manager's views (Cerit, 2008; Çelikten, 2006); some of them are about

prospective classroom teachers (Ocak and Gündüz, 2006; Saban, 2006), and some others are about prospective pre-school teachers and pre-school teachers (Kabadayı, 2008). There are no metaphor studies in our country which explore perceptions of pre-school children regarding their teachers. Findings show that the children produced 41 metaphors regarding the concept of teacher. Children were found to focus mainly on rabbit (29), lion (20), cat (12), dog (9), sheep (9), and butterfly (8) metaphors for the concept of teaching. In light of the findings, the metaphors were divided into 4 categories. The metaphors produced by the children were mainly in domestic and wild animal categories. As to an analysis of children's teacher perceptions according to gender, girls perceived their teachers as domestic animals while boys perceived them as wild animals. Children's perceptions were found to differ according to age. While 3, 4, and 6 years old children perceived their teachers mainly as domestic animals, 5 year-old children perceive them as both domestic and wild animals.

Venger (2003) found that when children drew family members as animals, they reflected family hierarchy in their pictures. While children drew the family members who they saw as authority in the family as bigger and wilder animals, they drew those who they saw distant from themselves in the shape of cold blooded animals such as frogs, lizards or snakes. Besides, children drew those who were close to them as domestic animals such as cats, dogs and rabbits. They also drew the family members they perceived as hardworking in the shape of horses and ants. Studies show that drawing family members like lions, tigers, or crocodiles indicates that they see these people strong, but it may sometimes indicate anger (dread) (Kudrina, 2009; Venger, 2003). Kudrina (2009) found that children drew people for whom they feel no dread or fear and who do not have an important place in their life as little animals such as birds, mice or insects, and they drew people who they saw emotionally distant as cold blooded animals such as snakes, frogs and lizards.